

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

§. II. De Reo citando.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

Actoris ipsius rationibus, aut instrumentis probaturum affirmare, adeoque eorum editionem officio Judicis implorare, ut sibi imputet Actor, qui adversus proverbium crabones excitavit; *L. non est novum, C. de edend.* sed id e contra minimè Actori permittum est, lib. 1. *L. qui accus. cod. tit.* Quintò si Reus possidet immobilia bona, relevatur ab onere satisfaciendi, *L. sciendum, ff. qui satisf. cogant.* Actor verò etsi immobilia possideat, eo tamen onere non eximitur. Sextò ad defendendum Reum, quilibet etiam extraneus admittitur sine mandato, dummodo satisfacet de iudicato solvendo, *L. unica, C. de satisf.* Et in simili videmus, quòd unusquisque possit pro Reo, capitis damnato, etiam invito, & reclamante, appellare: quia (inquit Ulpianus) *non est audiendus perire festinans; L. non tantum, ff. de appellat.* Ex parte verò Actoris non admittitur procurator sine mandato, etiam si de rato cavere velit, *L. 1. C. de pro. L. non solum, ff. cod.* nisi fortè fuerit conjuncta ejus persona; *L. non solum, ff. solut. matr.*

143. Septimò, in causis criminalibus accusatori non dantur, nisi duæ dilationes: Reo verò tres conceduntur, *L. fin. ff. de feriis.* Octavò, Actor de calumnia tenetur; Reus non tenetur, *L. 1. ff. ad Turp.* sed satis est, quòd in expensas litis condemnatur; Alciatus in *L. sub pretextu, C. de transactionibus.* Nonò, si Reus abest, Judex constituit procuratorem, per quem defendatur; Actor verò si abest, hunc favorem non habet, debuit enim quempiam relinquere, per quem causa ejus peragatur, *L. si quando, C. de procurat.*

Decimò, quæ sunt temporalia ad agendum, perpetua sunt ad excipiendum. Undecimò, Reus contrarias exceptiones objicere potest, *L. pure, & fin. de except.* Actor verò contraria allegans repellitur, *L. nemo prohibetur, ff. illo tit.* Duodecimò, Actor si successerit in jus alterius, & succumbit, non excusatur ab expensis: Reus excusatur, *L. 2. C. de furtis.*

144. Decimotertio, si morti vicinus vel aliquem accuset, vel eum debitorem suum esse professus sit: nullum ea confessio præjudicium facit; e contra si aliquem excuset, & sibi satisfactum esse à debitore confessus est, proderit confessio ad absolutionem; Bartolus in *L. qui in alterius, ff. eod.*

Decimoquartò, Reus, qui in veritate justam causam habet, per fraudes se defendere potest; Actor non potest, Authent. *quod attinet, C. de probat.* Decimoquintò, Actor non impetrat condemnationem contra Reum in criminali causa, nisi habuerit probationes luce meridianâ clariores, *L. fin. C. de probat.* quia ubi majus est periculum, ibi cautius est agendum, *c. ubi majus, de elect.* Reus tamen absolvitur ex sola præsumptione, etiam si plenâ probatione convictus sit; ex his patet, in quibus Actor & Reus conveniant; in quibus disconveniant, ex plurium Doctorum consensu.

§. II.

De Reo citando.

Citatio, ut accipitur ex *L. 1. ff. de in jus vocand.* rectè dicitur: *in jus vocatio.* Apud Sylvest. V. *cod. est vocatio juridica ad Judicis conspectum:* & quadrupliciter fieri potest. 1. per nuntium, vel literis citatoris; 2. per præconem. 3. per edictum: 4. juris dispositione. Fieri autem debet citatio *tribus edictis, vel ex causa uno peremptorio,* quod tantum debet temporis continere, quantum tria, nisi argeat necessitas. Jurisconsulti varia ponunt citationum genera: quædam enim *verbalis* est, quâ præco vel voce, vel edicto quem vocat in jus: *realis*, quæ fit, cum personaprehenditur, & in jus ducitur, vel in carcerem detruditur. Alii ponunt duo citationum genera; unum *privatum*, quod personæ, vel domicilio fieri solet: alterum *publicum*, quod publicè fit per compita sonatubæ. Apud Sanchez *lib. 8. matr. D. 28.* reperitur citatio *anomala & circumducta.* Anomala (ut idse exponit *n. 15.*) est, quam absque Judicis autoritate facit creditor debitori fugitivo. Circumducta, quamvis ille afferat *n. 17.* & non explicet, videtur esse illa, quæ ab initio extitit, sed jam deleta est. Nam circumducere est inducere, ac delere. Hinc circumduci causa dicitur, cum ob id, quia deserta est, ejus nomen ex causarum albo eximitur, *L. 6. C. quom. & quan.* his præmissis:

Quæres. 1. an, qui impediunt, ne citari possint, citandi sint per edictum? *citatio per edictum,* est ea, quâ quis, cum alio modo non

do non potest, in iudicium vocari (puta, si ipse vel per se, vel per alios facit, ne citatio ad ipsum pervenire possit, vel ullo modo, vel saltem non securè) citatione affixa in januis Ecclesiæ Matricis, vel Cathedralis, perinde arctatur, post elapsum terminum citationi appositum, ac si ad eum personaliter pervenisset; Extravag. *unic.* de dolo & contumac. inter communes; quo posito: Resp. Reum in tali casu per edictum omnino in causis Ecclesiasticis citari posse; sed à solo Papa, vel alio de ipsius mandato speciali, & certa scientia, ut dicitur in Extravag. cit. junctâ gloss. V. *non possunt*; sic enim loquitur Bonifacius VIII. in cit. c. *unic.* ibi: statuimus, ut citationes auctoritate Apostolica de quibuscunque personis, undecunque sint, cujuscunque status, dignitatis, vel præeminentiæ, præsertim si impediunt, vel faciunt per se, vel per alios, quo, quomodo, ne citationes ipse ad eos perveniant, ex quacunque causa faciendo, ut citandorum domicilia, sive loca, tutè, vel libere adiri non possent: cum (prout scriptum est) existimare debeamus, an eò ire liceat, ubi est citatio facienda, perinde ad instar edictorum præfatorum propositorum in albo prætoris: etiam extra solemnes dies, in quibus Romani Pontifices suos facere consueverunt generales processus, publicè id nobis specialiter, & ex certa scientia jubentibus, factæ in audientiam literarum nostrarum, aut in aula nostri Palatii postmodum affigendæ januis majoris Ecclesiæ loci, in quo Romana communis omnium Christiani populi nationum residebit Curia, ut cunctis possint patere, & ita deferri citatis, sic valeant, ac arctent citatos post terminum lapsum, quem (considerata locorum distantia) volumus citationibus ipsis competentem apponi, sicut si eos personaliter apprehendissent.

147. Quæres 2. an citatio fieri possit extra territorium citantis? ante resolut. not. ex quatuor capitibus cognosci posse, aliquem non esse de jurisdictione citantis: nempe vel ex causa, vel ex persona, vel ex loco, vel ex tempore; sic Jafon in *L. ex quacunque*, ff. si quis in jus vocatus non ierit. Hinc in ejusmodi casibus Reus conventus opponere potest exceptionem declinatoriam iudicii, ut constat ex tit. 25. de Exceptionibus, ubi ex professo de hac materia, quæ-

sio in præsens duntaxat est, an, qualiter, & quando quis citari possit existens extra territorium citantis? Resp. existentem extra territorium citantis, per nuntium, vel alio modo, posse commoneri de impendente ipsi lite; quamvis non possit citare propriè loquendo sic, ut non comparentem, possit Judex punire poenâ pecuniariâ, vel simili; colligitur ex *L. 33. §. 5. C. de Episcopis, & Cleric.* ibi: *verum, si apparitor tue Magnitudinis ex sententia tue Sedis ampliffime in provincia degentes eos commonuerit*; & *L. 20. §. 11. ff. de heredit. petit.* ibi: *petitam autem hereditatem, id est, ex quo quis scit à se peti.* Nam ubi scit, incipit esse malæ fidei possessor. Hujus autem admonitionis effectus est, quòd si commonitus non compareat, Judex procedere possit ad immisionem in possessionem bonorum.

Fieri etiam potest, quòd Titius, qui est Judex rei in suo territorio sitæ, pertinentis ad Caium, qui alibi habet domicilium, eum de impendente lite commoneat (missio nuntio, vel epistolâ ad Judicem domicilii) & insinuet, ut compareat daturus responsum ad libellum Actoris; & hæc etiam fieri potest à Judice rei in suo territorio sitæ, licet Cælius coram ipso conventus existat in loco domicilii extra territorium citantis, seu rectiùs loquendo, litem motam insinuantis, ut dicitur *L. 1. §. 2. ff. de requirendis, vel absent. damnand.* ibi: *Præsides autem provinciarum, circa requirendos adnotatos, hoc debent facere, ut eos, quos adnotaverint, edictis adesse jubent, ut possit innotescere eis, qui adnotati sunt. Sed & literas ad magistratus, ubi consistunt, mittere, ut per eos possit innotescere, requirendos eos esse adnotatos.* Sed nec ista requisitio est propriè citatio (prout explicat actum jurisdictionis) licet habeat eundem effectum, quem retulimus num. præced. quoad immisionem in possessionem bonorum.

Quæres 3. quando locus sit edictali citationi? Resp. vi Clementinæ, de qua n. 180. ei locum esse solum in subsidium, seu defectum alterius modi, quo partium citationes solent fieri, secundum quod exprimitur in dict. Clement. *quòd ultra expressa porrigi non debet*, utpote odiosum, & à jure communi exorbitans. Exprimuntur tamen aliquot casus peculiare in

148.

jure, ubi ei citationi locus esse dicitur. Nam primò ipse Bonifacius VIII. auctor Clement. *Dudum*, de judiciis, statutum, quod retulimus n. 146. temperare voluit, ita in eadem loquens: quia verò statutum ipsum rationabiliter editum, propter malitiam temporis, tunc instantis, nonnullis nimis rigorosum videtur: *Nos rigorem ipsum mansuetudine temperantes*, idem statutum, & præfatum modum citandi *restringimus ad illos tantum, & in illis locum volumus sibi vindicare, qui faciunt, impediunt, vel procurant per se, vel per alios quoquo modo, ne ad eos possit citatio pervenire: vel quorum domicilia, sive loca non possunt latè, liberèvé adiri.* Ex quibus habetur, citationi edictali, prout primà parte illius constitutum fuerat, in hoc casu, prout temperato, non esse locum, consequenter non procedere, si propter locorum inseguritatem, alia citatio cateroquin solita non potest fieri; quo casu fieri debet in locis vicinis, unde verosimiliter ad citandum potest pervenire.

Hujus ratio sumitur ex c. *quoniam, fin. de elect. in 6.* ubi Pontifex (cùm interdum accidat, quòd, si electio non sit in concordia celebrata, duæ electiones factæ sint, vel uni, ne confirmetur electus, se opponant, ut Ordinarius ad confirmationem, non cœlecto, aut iis, qui se electioni opponerent, non vocatis, neque discussio negotio, ad confirmationem impartiendam festinaret) Bonifacius VIII. statuit, *ut si cœlectus aliquis adsit, vel oppositor, is nominatim vocetur ad causam suam agendam: sin autem nullus talis adsit, generale edictum ad Ecclesia valvas affigatur, in quo peremptoriè ad diem definitum citetur, si quis electionem factam impugnare velit, quò minus confirmanda sit:* hæc, si omissa fuerint, confirmatio irrita erit. Et vult Pontifex, ut hæc eadem observentur, etsi electio in concordia, id est, unica, nemine opponente, celebrata fuerit. Ex hoc enim habetur, cùm ordinarius citandi modus impeditur, vel non proficeret (per cridam generalem ad valvas Ecclesiæ) modus citandi, qui magis opportunus est, adhibeatur. Deinde citationi edictali locus est, si propter potentiam, vel malitiam illius, contra quem inquiri debet, sive procedi, seu fautorum ejusdem non possit hoc exequi eo loco securè (ne ipse commo-

dum ex dolo, vel fraude oportet) ad id exequendum locum alium eligat idoneum, & securum; prout habetur in c. 13. *de offic. delegat. in 6.* Idem dicendum tertio, si citandus sit vagabundus, carens certo domicilio; tunc affigendum citatorium edictum in loco, ubi solet vagari; quarto, quando contradictor est incertus, & citantur omnes in genere, quorum interest, arg. c. *fin. de elect. in 6. in fine*, ibi: *aliàs generaliter in Ecclesia, in qua electio facta est*, ut si qui sint, qui velint se opponere, compareant, assignato peremptorio termino competenti, faciendam esse censemus. Quintò, quando quis beneficio Inventarii vult adire hæreditatem suspectam, & de certis creditoribus non constat: quo casu facienda est edictalis citatio creditorum, ut intersint confectioni Inventarii. V. Gail. l. 1. *observ. 56. à n. 56.*

Quæres 4. quo jure requiratur citatio, quâ prætermisâ Reo præcluderetur via justæ defensionis? Resp. cum Baldo in L. *Executorem, C. de execut. rei judicat.* requiri jure naturali. Nam potestas, & facultas se defendendi, est juris & æquitatis naturalis: ergo de eodem jure naturæ sunt omnia media necessaria ad talem finem: ergo si citatio est hujusmodi medium, erit ejusdem juris, cuius est defensio; quod accipe, nisi Reus sciens contra se actionem intentandam, etiam non citatus se defendere nollit, cùm posset. Cæterum de jure positivo necessariam esse citationem, constat ex *2. ult. Institut. de pœna temerè litigant.* ibi: *omnium actionum institendarum principium ab ea parte edicti profisciscitur, quâ Prætor edicit de in Jus vocando.* Utique enim in primis adversarius in Jus vocandus est, id est, ad eum vocandus, qui jus diciturus est.

Cæterum loquendo de modis, quibus citatio fieri solet, Maranta in Speculo p. 6. *de Citat. n. 50.* enumerat sex, nimirum *personalem*, scilicet per arrestum personæ, quem etiam vocant *realem*; deinde *verbalem*; 3. *literalem*; 4. *edictalem*; 5. *affixa proclamata*; 6. *per sonum campanæ*: licet alii reducant solum ad tres formas, quibus fiat, nimirum *verbis, literis, & edictis*. Citare realiter, seu per capturam personæ potest solus Judex Ordinarius, non delegatus, ut constat ex c. 1. *de Judic. in 6.* in causis tamen civilibus id fieri non solet, cùm

cum citatus possit respondere per Procuratorem; & cum citatio realis fit, causam exprimere necesse est, saltem generaliter; quamvis consultius sit exprimere causam specialem, propter quam in jus vocatur; aliàs citatum non obligaret, maximè si fiat ad instantiam partis.

151. Citationem porro *verbalem* (per nuntium, Notarium, vocem quoque ipsius Judicis) facere potest Judex tam ordinarius, quàm delegatus; sin autem Reus citetur per ipsum Actorem, non tenetur illi parere, nisi exhibeat instrumentum citationis à Judice; sicut non teneretur quis credere dicenti, se appellasse contra ipsum, nisi exhibeat instrumentum appellationis; quidquid enim contra citationem peremptoriam posset ab absente proponi, adversus appellationem hujusmodi valet allegari juxta c. *sepe contingit*, 44. de appell. ubi tamen additur, sufficere ad valorem processus citationem partis, factam ab Actore, si Reus ei fidem habeat, & appellationem sic intimatam approbet, ibi: *quia tamen propter hoc questiones prorogantur, presenti decreto statuimus*: ut si hujusmodi appellatio vel à Judice recepta, vel à parte fuerit approbata, post terminum appellationi præfixam edicti peremptorii, *vices obtineat*, ita videlicet, ut ex tunc in absentem perinde procedatur, ac si peremptoriè vocatus ad iudicium exitisset; idem ergo etiam valebit in ejusmodi citatione. Nec dictis obstat lex 5. ff. de judic. dicens: *si quis ex aliena jurisdictione ad Judicem vocetur, debet venire*; Pratoris enim est, estimare, an sua sit jurisdictione; nam lex ista loquitur de dubio juris, ubi controversia est de jurisdictione; in casu autem nostro dubium est facti, an Actor à Judice missus sit ad citandam partem? & in hoc dubio dicimus, citatum non teneri hoc credere, consequenter parere. Sed forsan etiam hoc dubium esse posset de Nuntio, an sit missus à Judice? Resp. concedi de Nuntio, qui dicit se missum à delegato, si citationi non simul adjungat fidem Authenticam commissionis sibi factæ, ut diximus *supr. argum. c. 21. de offic. delegat.* Secus est de Nuntio Judicis ordinarij, quando ille est, qui ab ejusmodi Judice in talibus functionibus adhiberi solet.

152. Citatio *litteralis* (nimirum per scripturam) ut legitima sit, debet continere. 1. nomen, & cognomen Judicis citantis, ut

Reo constet, num citatio fiat à Judice *competente*; 2. nomen, & cognomen citandi; 3. nomen, & cognomen ejus, ad cuius instantiam citatio fit; 4. ut inleratur causa, ut citatus eà cognitâ valeat instructus venire ad iudicium; 5. exprimatut locus certus, & securus, quo comparendum sit, nisi citatio fiat ab Ordinario; 6. dies juridica (nimirum non feriata) & terminus comparendi: quorum aliqua desumuntur ex c. 2. de dilationibus, & a. 2. de Rescript. in 6. alia constabunt ex seqq. quamvis non omnia ubique sint recepta. Unde in his spectanda erit legitima Tribunalium consuetudo. Citationem porro faciendam esse in scriptura censent aliqui in seqq. casibus 1. si fiat à Judice delegato, propter dicta n. priori; deinde, quando citatur persona illustris; 3. quando destinatur executor ad occupanda bona fisco delata, ut dicitur L. 5. C. de jure Fisci; 4. quando destinatur Nuntius citans realiter, nimirum per Capturam bonorum, vel personæ; 5. si fiat citatio per nuntium non consuetum, sed specialiter electum; 6. si fieret extra provinciam; 7. si fiat in domo, & non personalis; hæc Marauta citatus à n. 75.

Quæres. 5. an citatis, quod coram Judice delegato comparere debeant, communicari debeat rescriptum delegationis unâ cum citatione? Resp. debere regulariter saltem in legitimo ejus transumpto; quia nisi delegatus fidem authenticam suæ delegationis faciat, citatus non cogitur parere; teste Innocent. c. *cum jure*, n. 4. de elect. Gail. l. 1. observ. 48. n. 17. Maranta de Ord. p. 5. n. 75. non quod *Originale Pape rescriptum* mittere teneatur; sed manu Notarij transumptum; excipe nisi agatur de præjudicio non gravi, quia facile, & sine magnis expensis accedere potest citatus ad videndum rescriptum, præsertim si delegatus magnæ autoritatis sit, aut cui talia rescripta frequenter mittuntur; tali casu sufficet citatio, non inserto rescripto, uti monet Panorm. arg. L. 5. ff. de judicijs, & quoniam citatio tendit ad faciendam præsentiam citandi, si quis jam præsens sit in iudicio propter aliquam causam, potest ei tunc præsentem offerri alia etiam causa, seu actio, ut notat Panormitanus in c. *Pastoralis*, 5. de causa possess. numer. 7.

Quæres

153

154.

Quæres 6. an citatio fieri possit per terminum primâ statim vice *peremptorium* ad totam causam, si longè absit citandus? Respond. quòd sic, modò etiam sufficiens illi tempus detur ad deliberandum, & causam instruendam; quamvis in causa impeditenti supervenientis citationi, etiam *peremptoriae*, nova dilatio concedi possit, quòd apertè probat casus expressus in *c. fin. de dilat.* qui sic habet: inter Bituricensem, & Burdegalensem Episcopos controversia erat super jure Primatiz, quam ob rem Greg. IX. citavit Archiepiscopum Burdegalensem ad initium quadragesimæ, terminum ei *peremptorium* assignando, ut vel per se, vel per Procuratorem Apostolico conspectui se præsentet, sed postea ab eodem Pontifice personaliter vocatus, consilii seu subsidii alicujus afferendi causâ Romam venit, ubi etiam Bituricensis Episcopus constitutus instanter postulavit, ut in dicta controversia procederetur. Sed Burdegalensis domum abiens, procuratorem ad eam causam reliquit, qui salvis exceptionibus, sibi respondendo, ac defendendo competentibus omnia agere posset, quæ ipse Archiepiscopus in propria persona. Cùm igitur Bituricensis Procuratorem urgeret ad respondendum, ipse excepit, se ad id non teneri, cum Burdegalensis Archiepiscopus jus haberet, *causam domum revocandi*, quandoquidem ob aliam publicam causam vocatus, Romam advenisset, sed nequè cum Coëpiscopis, & aliis, quorum consilium in causa tam ardua requirendum est, consultatum fuisse, quia tantum tempus non suspetebat Archiepiscopo, ut ad utrumque negotium instructus Romam accederet. Ex parte verò Bituricensis replicatum fuit, quòd Papa jam antè Burdegalensem citavit ad causam istam peragendam, nequè hoc citatorium suum per posterius personaliter veniendi, mandatum revocasse, tantum quoquè spatium temporis habuisse Burdegalensem, ut sufficienter deliberare potuerit, quòd ipsum etiam cum quibusdam facere jam aggressus esset. His utrinque auditis, Gregorius IX. adhibito Cardinalium consilio *dilationem aliam usque ad Nativitatem Domini indulxit.*

Præter hæc not. si contingat aliquem citari *ad diem festum*, non citari eo sine, quòd

eo die in judicio comparere debeat; sed quòd suam præsentiam *ultra eum diem* differre non debeat; & citationem, ad tempus *quadragesimæ* prolatum simpliciter, intelligendam esse de quadragesima *proxima*, nisi ex adjunctis aliter judicandum sit; ratio sumitur ex *L. 41. ff. de Verbor. obligat.* ibi: *eum, qui Calend. Januar. se datum respondit*, intellexisse videri de *proximis*, nisi ex adjunctis aliud colligi debeat. Item Commissarios, quibus à Papa munus citandi committitur, non posse hoc *alii, autoritative faciendum*, committere, quamvis per alios promulgare edictum citationis possint.

Quæres. 7. quid agendum citato à duobus superioribus, si ad utrumquè, prout oportet, nec per se, nec per alium, venire possit? in hac quæstione tradunt Doctores communiter, posse considerari. 1. erga quem prius contraxerit obligationem, & quidem fortiorem alterâ? 2. à quo prius citatus sit? ex primo capite docent, Clerico citato ab Episcopo, & Principe laico, in dato casu parendum Episcopo; in secundo, Vasallo citato à duobus Dominis, à quorum quolibet feudum habet, parendum potius ei, à quo prius feudum accepit; nam obligatio posterius contracta intelligitur salvo jure prioris; sic Layman *in c. cum parati, 19. de appellat. n. 3.* Cæterum si quis ab uno Superiore citatus, ab alio Superiore prohibeatur sub comminatione gravis pœnæ, unde pateretur grave damnum, non posset censeri contumax respectu citantis non comparendo, si alterius prohibitio jure aut privilegio nitetur, v. g. ne sui subditi evocari extra suam provinciam possint, privilegio sæpius opposito etiam Sedi Apostolicæ, cùm subditos ejus extra provinciam evocasset, & allegationi acquiescenti, designando Judices intra provinciam; sic enim saltem tacitè, & facto privilegii allegationem censetur agnovisse, & approbasse.

Quæres. 8. quis sit effectus citationis? 156.
Resp. citationi legitime factæ plures tribui effectus; primus est, quòd, si citatus non compareat, nec legitimam excusationem afferat, eva dat reus contumaciæ, de qua ex professo tit. 14. agitur; secundus est, quòd constituat citatum legitimum contradicentem Actoris, ut hic præjudicet sibi, quoad causas, ex quibus alias Reus repelli posset,

posset, nisi citatio fiat sub conditione, si licite, & valide conveniri possit, aut existimet suam interesse; tertius est; quod inducatur præventio, vi cuius nec mutatio status, nec domicilii citatum eximat à foro, pro quo citatus est, ut dicitur *L. 7. ff. de judicijs*, ibi: si quis, postquam in jus vocatus est, miles, vel alterius fori esse cæperit, in ea causa jus revocandi forum non habebit, quasi præventus. Quod tamen intellige de citatione, quâ dicitur alius, cui fortè mutato statu, vel domicilio, subditur, præventus cum effectu, nimirum cum citationis executione, v. g. consignatione libelli; aliàs enim non dicitur novos ejus Judices prævenisse, ut colligitur ex *L. fin. §. 1. C. de in jus vocando*, ibi: qui libellum accepit, etiamsi in aliud officium translatus sit, miles fortè vel Clericus factus, respondeat omnino in primo foro, quod secundum primam ejus conditionem censetur competens, nullam habens fori præscriptionem.

Quartus legitimæ citationis effectus est, quod citatio, ad instantiam Actoris facta, tollat eidem potestatem eligendi inter plures Judices, si fortè, ut contingit in causis mixti fori, potuisset super eadem causa agere apud hunc, vel illum, prout dicitur cit. *L. fin. §. 2.* ibi: qui semel in jus vocavit, si post admonitionem à Reo oblatam eum ad aliquem Judicem ob eandem causas vocaverit: & cum indemnem præstet, & causa cadat, etsi justam habeat actionem. Quintus effectus est, quod firmet jurisdictionem delegati sic, ut non expiret morte delegantis, re cæteròquin integrâ, etiam lite non contestatâ; quia licet Lucius III. secutus Legistas, existimavit, rem tunc primùm desinere, esse integram, cum litis contestatio facta est, ut colligitur ex *cap. 19. de offic. Jud. deleg.* Urbanus tamen III. statuit, id contingere factâ citatione, ut constat ex *c. 20. eod.* ibi: respondemus, quod cum citatione factâ negotium sit quasi captum, & maxime si delegatus non sit certus de obitu delegantis, potest, & debet in causa procedi, tenebitque, quod justitiâ fuerit præviâ definitum; idem tradit Zoësius *L. 2. ff. tit. 4. de in jus vocando*, n. 22. Sed de hoc agimus lib. 1. ubi de offic. dicti Jud.

Tom. II.

Sextus est, quod per citationem res controversa, seu actione reali in eam intentatâ, evadat litigiosa, cujus effectus est, quod lite pendente ejus alienatio per emptionem, vel alium contractum non valeat; quod intellige de alienatione voluntaria, non necessariâ. Ratio primæ partis, quando res est mobilis, sumitur ex Novella 112. c. 1. ibi: ideoque sancimus litigiosam dici, & intelligi rem mobilem; seseque moventem, de cujus dominio causa inter petiorem, & possidentem movetur, aut per judicariam conventionem, aut per preces Principi oblatas, & insinuatâs Judici, ac per eum adversario interpellatoris cognitâs. Quando autem est immobilis, ex Authent. inde desumpta, *C. de Litigiosis*, ibi: Litigiosa res est, de cujus dominio causa movetur inter possessorem, & petiorem judicariâ conventionem, vel precibus Principi oblatâs, & Judici insinuatâs, & per eum futuro Reo cognitâs. Ratio secundæ partis est ex *L. C. eod.* ibi: lite pendente actiones, quæ in judicium deductæ sunt, vel res, pro quibus Actor à Reo detentis intendit, in conjunctam personam, vel extraneam, donationibus, vel emptionibus, vel quibuslibet aliis contractibus minimè transferri ab eodem Actore liceat, tanquam si nihil factum sit, lite nihilominus peragenda.

Idem dicitur, annexis quoque pænis; *L. 4. C. eod.* ibi: censemus, ut si quis lite pendente, vel actiones, vel res, quas possidet, ad alium quendam transtulerit, sive scientem, sive ignorantem, vitio litigiosi contractus subjacere: distinctione quâdam inter contrahentes observandâ, ut si quis sciens vel ad venditiones, vel ad donationes, seu ad alios contractus accesserit, cognoscat se compellendum, non tantum rem reddibere, sed etiam pretio ejus privari, non ut lucro cedat ei, qui rem alienavit, sed ut etiam alia tanta quantitas ab eo filci juribus inferatur: Sin autem ignorans rem litigiosam emerit, vel per aliam speciem contractus eam acceperit, tunc irritâ rei alienatione factâ pretium cum alia tertia parte recipiat. Justum est enim, propter dolosam mentem, & absconditam machinationem, cum non emptori manifestaverit, rem in judicium deductam fuisse, in

G

ter=

tertia parte pretii eum puniri, ex quo etiam habetur ratio tertiæ partis, prout dicitur in ead. L. 3. §. 1. ibi: *exceptis his, qui vel dotis nomine, vel ante nuptias donationis, vel transactionis, aut divisionis rerum hereditariarum facta, vel per legati, vel per fideicommissi causam tales res, vel actiones dederint, vel acceperint:* excipe tamen etiam eum calum, quo res litigiosa fieret obnoxia Religioni ab eo, qui scit rem factam esse litigiosam; talis enim alienatio non rescinderetur, ob favorem Religionis, ut constat ex L. fin. C. de litigios.

158. Septimus est, quod inducat *pendentiam litis*, quâ stante nihil debet innovari; ut habetur in Clement. 2. ut lite pendente, ibi: *cum lite pendente nihil debeat innovari, litem quoad hoc pendere censemus, postquam à Judice competente in ea citatio emanavit, & ad partem citatam pervenit: vel per eum factum fuit, quo minus ad ejus notitiam perveniret.* Dum tamen in citatione prædicta talia sint expressa, per quæ plenè possit instrui, super quibus in judicio convenitur. Ceterùm de hac materia agemus tit. 16. Octavus effectus est, citatione interdum etiam longissimi temporis præscriptionem interrumpi; sed de hoc agimus tit. 26. de præscript.

159. Præter hæc not. 1. à Judice domicilii subditum citari posse etiam extra territorium ubicunque existentem, citatione tamen factâ intra territorium domicilii; ubicunque enim existat, subditus est ad parendum judici domicilii. Not. 2. citationem *in domo* esse faciendam ad illam domum, ubi citandus habet familiam; eo & aliis absentibus, affigendam esse schedam ad januam; si autem non habeat certam domum, citandum esse loco, quo frequentius est, aut edicto. Not. 3. quando partes sunt in diversa diæcesi, olim non licuisset delegato citare ad quantamcunque distantiam, sed solum ad duas dicetas, c. 2. 8. de Rescriptis; nunc autem non ultra unam, nec nisi impetratam de consensu partium, vel in rescripto expressam cap. 11. eodem. in 6.

160. Not. 4. Magistratus *perpetuos*, nimirum constitutos ad tempus indefinitum,

posse in jus vocari ex L. 48. ff. de *Judiciis*; aliàs enim pars læsa careret, & omni spe consequendi jus suum; non autem Magistratus *non perpetuos*, qui tales sunt cum imperio, sic, ut nec per Procuratorem teneantur tunc comparere, ut colligitur ex cit. L. 48. nisi delinquant vel per abusum sui muneris, vel non usum debitum, L. 4. C. ad Leg. Jul. repetu. d. quo casu citari potest etiam durante Magistratu, ut constat cit. L. 4. ibi: *vel administrante eo; & Novella 86. c. 4.* modò citentur in tempus finiti magistratus. Dixi, *qui tales sunt cum imperio*; nam alii Minores Magistratus, etiam durante Magistratu possunt in jus vocari, ex L. 32. ff. de *injuriis*, ibi: *si ex minoribus Magistratibus erit*, id est, qui sine imperio, aut potestate sunt Magistratus, & in ipso Magistratu posse eos conveniri; & L. 29. ff. ad Leg. Aquil. §. 5. ibi: *Magistratus municipales, si damnum injuriâ dederint, posse Aquiliâ teneri.* Nam & cum pecudes aliquis pignori cepisset, & fame eas necavisset, in factum actio danda est.

Not. 5. Patremfamilias (nisi ratione pecuniæ castrensis) ne quidem petita veniâ, posse à filiofamilias in jus vocari. Nam *lis nulla nobis esse potest cum eo, quem in potestate habemus, nisi ex castrensi peculio*; verba sunt L. 4. ff. de *Judiciis*; secus dicendum est de parentibus à suis descendentibus, petita Judicis veniâ; & de Patre adoptati; ille enim in jus vocari potest ab adoptato per L. 7. ff. de in jus vocando; quin tamen tali adoptato, vel arrogato in jus vocare liceat Parentes naturales, ut dicitur L. 7. cit. ibi: *sed naturalem parentem, ne quidem dum est in adoptiva familia, in jus vocari*, intellige, *non petita veniâ.* De reliquis, qualiter in jus vocari possint Patroni, V. Legistarum.

§. III.

Qualiter Actor, & Reus comparere debeat?

CUM ex dictis constet, & habeatur L. fin. C. de exhibend. Reis, *neminem in judicio*